

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zpráva z hodnocení změn v životě uživatelé ve vybraných pobytových zařízeních sociálních služeb v projektu Život jako každý jiný

Zpracováno v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí
Život jako každý jiný

Praha, červen 2020

Obsah

Úvod	1
1 Základní informace o dotazníkovém šetření	2
2 Hodnocení jednotlivých oblastí za VII. – X. sběr.....	3
2.1 Oblast Kde bydlím	4
2.2 Oblast Jak vypadá moje bydlení	5
2.3 Oblast Moje léčba.....	5
2.4 Oblast Moje životospráva.....	6
2.5 Oblast Jak trávím svůj volný čas	6
2.6 Oblast Kdy, kde a s kým budu o samotě.....	7
2.7 Oblast Kdo a kdy vstupuje do mého obydlí.....	7
2.8 Oblast Pomoc při péči o sebe	8
2.9 Oblast Používání mých peněz v životě	8
2.10 Oblast Moje plány do budoucna	9
2.11 Oblast Moje právní vztahy.....	10
2.12 Oblast S jakými lidmi, mimo pracovníky zařízení, udržuji vztahy	10
2.13 Oblast Kde trávím svůj volný čas	11
2.14 Oblast Zaměstnání.....	12
3 Shrnutí	13

Úvod

Mapování vlivu transformace na uživatele žijící v pobytových zařízeních sociálních služeb bylo jednou z aktivit realizovaných v rámci projektů MPSV Podpora transformace sociálních služeb a Transformace sociálních služeb, který probíhal v minulém programovacím období. Tato aktivita pokračovala i v navazujícím projektu Život jako každý jiný.

Cílem dotazníkového šetření bylo zmapovat k jakým změnám a v jakých oblastech života uživatele sociální služby dochází v průběhu transformace pobytové sociální služby ústavního typu. V rámci prvního projektu Podpora transformace sociálních služeb byl vytvořen nástroj na evaluaci stavu uživatelů služeb sociální péče ústavního typu (dále jen dotazník). Dotazník zachycuje život uživatele v průběhu transformace, zaznamenává jeho aktuální situaci. Nehodnotí schopnosti uživatele, ani jeho výkony nebo dovednosti. Stejně tak nehodnotí pracovníky služby a jejich přístup ke klientovi. Dotazník je určen pro zaznamenávání životní situace dospělých osob.

Dotazník byl vyplňován přibližně jednou za šest měsíců, a to vždy se stejným uživatelem. Pokud nějaký uživatel v průběhu evaluace zemřel či odešel do jiné služby, kde nebylo možné v dotazníkovém šetření pokračovat, zařízení do evaluace zařadila v dalším sběru nového uživatele.

1 Základní informace o dotazníkovém šetření

V rámci projektu Život jako každý jiný probíhalo hodnocení změn v životě uživatelů v 7 vybraných zařízeních pobytových sociálních služeb (Centrum sociálních služeb Stod, Domov pro osoby se zdravotním postižením Mařenice¹, p. o., Vyšší Hrádek, p. s. s., Domov bez zámku, p. o., Nalžovický zámek, p. s. s., Chráněné bydlení Naplno, Domov NaNovo) v období od července 2016 do prosince 2019.

V rámci předchozích projektů proběhlo dotazníkové šetření v 10 zařízeních ve dvou sběrech od června 2012 do února 2013 (projekt Podpora transformace sociálních služeb) a následně ve čtyřech sběrech od října 2013 do srpna 2015 (projekt Transformace sociálních služeb). Celkem bylo tedy v předchozích projektech provedeno šest sběrů.

Sedmý sběr se uskutečnil v červenci až listopadu 2016 a byly při něm získány celkem od 117 uživatelů. Osmý sběr se uskutečnil v březnu až srpnu 2017 a zúčastnilo se jej 119 uživatelů. Od devátého sběru již probíhaly sběry spíše na základě individuální domluvy s hodnotiteli a údaje tedy nejsou časově totožné. V některých zařízeních proběhl devátý sběr na podzim roku 2017, v jednom až na podzim roku 2019. Při devátém sběru byla sebrána data od 101 uživatelů. Jedno zařízení se již tohoto sběru neúčastnilo. Desátý sběr proběhl ve třech zařízeních a účastnilo se jej 48 uživatelů – u jednoho zařízení šlo o období leden – březen 2018, u druhého květen – červen 2018, u třetího únor 2019. Ostatní zařízení se sběru neúčastnila – hodnotitelé již neměli dále zájem se do projektu zapojovat a dle jejich informací už sběr dat nepřinášel nové informace.

Je důležité zmínit, že podstatnou roli v dotazníkovém šetření hraje osoba hodnotitele a zaznamenávané údaje jsou i navzdory všem snahám o standardizaci velmi subjektivní. Z tohoto důvodu nelze porovnávat výstupy jednotlivých zařízení mezi sebou a vyvozovat z těchto porovnání nějaké závěry, které by mluvily v prospěch či naopak neprospěch některého z participujících zařízení.

¹ Nyní Ostara, p.o.

2 Hodnocení jednotlivých oblastí za VII. – X. sběr

Jednotlivé oblasti života uživatelů byly hodnoceny na pětibodové škále, kde číslo 5 znamená nejvyšší míru možnosti o dané oblasti rozhodovat:

- (1) nerozhodují, rozhodují to jiní
- (2) vybírám z nabídky, kterou mi umožňuje služba
- (3) domlouvám se s pracovníky služby, kteří se mne ptají na to, co chci a potřebuji
- (4) rozhodují se sám a pracovníci mi pomáhají toho dosáhnout
- (5) rozhodují se sám a zajišťuji si to sám nebo s pomocí někoho mimo sociální službu.

V následující tabulce je ke každé sledované oblasti přiřazena hodnota průměrného hodnocení². Data v tabulce ukazují, že v průběhu čtyř sběrů (období od července 2016 do prosince 2019) došlo ke zvýšení průměrné hodnoty ve všech oblastech. Dále je z tabulky patrné, v kterých oblastech mají klienti větší příležitost k rozhodování (vyšší průměrná hodnota položky – vyznačeno červeně) a v jakých oblastech je jejich rozhodování omezeno (nižší průměrná hodnota položky – vyznačeno modře).

	Sběr VII.	Sběr VIII.	Sběr IX.	Sběr X.
1 "Kde bydlím"	2,26	2,50	2,75	3,19
2 "Jak vypadá moje bydlení"	3,09	3,19	3,35	3,71
3 "Moje léčba"	2,76	2,86	3,14	3,50
4 "Moje životospráva"	3,38	3,36	3,40	3,42
5 "Jak trávím svůj volný čas"	3,59	3,71	3,72	4,17
6 "Kdy, kde a s kým budu o samotě"	3,70	3,79	3,90	3,98
7 "Kdo a kdy vstupuje do mého obydlí"	3,69	3,72	3,81	4,08
8 "Pomoc při péči o sebe"	3,72	3,74	3,72	3,88
9 "Používání mých peněz v každodenním životě"	3,31	3,31	3,36	3,33
10 "Moje plány do budoucna a jejich naplňování"	3,48	3,55	3,54	3,73
11 "Moje právní vztahy"	2,44	2,51	2,50	2,90

² Jde o vážený průměr. Čím vyšší hodnota položky, tím větší nezávislost v rozhodování.

V následující části jsou prezentovány četnosti odpovědí klientů na jednotlivé hodnocené oblasti jejich života v VII. až X. sběru dotazníkového šetření.

2.1 Oblast Kde bydlím

Zhodnocení otázky č.1 "Kde bydlím"	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
Celkové zhodnocení								
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	35	30%	31	26%	19	19%	8	17%
2. vybírám z nabídky dané službou	37	32%	32	27%	26	26%	9	19%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	26	22%	26	22%	22	22%	12	25%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	17	15%	26	22%	29	29%	4	8%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	2	2%	4	3%	5	5%	15	31%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Oblast bydlení je jednou z těch, kde můžeme sledovat pozvolný posun odpovědí uživatelů směrem k jejich větší samostatnosti v rozhodování. I v porovnání se sběry v minulých projektech lze sledovat pozitivní trend v možnosti rozhodování o vlastním bydlení – kladný vliv na to nepochybně má transformace pobytové sociální služby a přestěhování do služby komunitního charakteru, díky čemuž klienti zjistili, že nemusejí být jenom v roli pasivních příjemců, o kterých je rozhodováno, ale sami se mohou vyjádřit např. k tomu, zda chtějí jednolůžkový či dvoulůžkový pokoj, koho chtějí případně za spolubydlícího, jestli jim vyhovuje byt v přízemí nebo v podkroví apod.

2.2 Oblast Jak vypadá moje bydlení

Zhodnocení otázky č.2 "Jak vypadá moje bydlení"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	16	14%	11	9%	8	8%	2	4%
2. vybírám z nabídky dané službou	18	15%	19	16%	10	10%	6	13%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	33	28%	35	29%	33	33%	7	15%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	40	34%	44	37%	39	39%	22	46%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	10	9%	10	8%	11	11%	11	23%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

I v této položce lze pozorovat postupný nárůst odpovědí, které vypovídají o větším zapojení klientů do rozhodování o vybavení a vzhledu jejich pokoje i celé domácnosti. Některé klienty zkrášlování jejich prostředí vysloveně baví a rádi nakupují různé dekorace, obrázky, hrníčky a jiné potřeby do domácnosti. Klienti jsou ze strany pracovníků zpravidla pobízeni, aby si pokoj zařídili dle svých představ, a jakákoli aktivita tohoto typu je pracovníky oceňována. Obvykle klienti vybavují a vylepšují spíše svoje vlastní pokoje, další vybavování celé domácnosti vzniká nadále (až na výjimky) spíše z iniciativy pracovníků.

2.3 Oblast Moje léčba

Zhodnocení otázky č.3 "Moje léčba"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	36	31%	27	23%	13	13%	1	2%
2. vybírám z nabídky dané službou	11	9%	18	15%	11	11%	5	10%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	28	24%	33	28%	35	35%	18	38%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	29	25%	27	23%	33	33%	17	35%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	13	11%	14	12%	9	9%	7	15%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Rozhodování v oblasti léčby se také postupně zlepšuje, byť jak lze vidět z tabulek, je stále poměrně dost uživatelů, kteří potřebují v této oblasti větší podporu pracovníků. Někteří klienti si stále uchovávají „ústavní“ způsob přemýšlení o vlastním zdraví a léčbě, nezajímají se o to, jaké léky berou a na co jsou, k lékařům sami od sebe nechodí a potřebují od pracovníků připomínat pravidelné prohlídky či využívají jejich doprovod přímo k návštěvě ordinace.

2.4 Oblast Moje životospráva

Zhodnocení otázky č.4 "Moje životospráva"								
	Sběř VII.		Sběř VIII.		Sběř IX.		Sběř X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	5	4%	6	5%	6	6%	4	8%
2. vybírám z nabídky dané službou	12	10%	11	9%	9	9%	6	13%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	39	33%	41	34%	31	31%	10	21%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	55	47%	56	47%	49	49%	22	46%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	6	5%	5	4%	6	6%	6	13%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Vlastní rozhodování uživatelů v oblasti životosprávy je významné. Téměř polovina uživatelů ve všech sběrech se o životosprávě rozhoduje sama a pracovníky využívají k realizaci svých rozhodnutí. Zejména u žen lze vysledovat větší zájem o své vlastní zdraví, kondici i vzhled – ženy se často snaží stravovat zdravě a cvičit, aby neztloustly, kupovat si hezké oblečení, aby jim to slušelo, mít upravené vlasy a nehty. U mužů tyto tendence příliš patrné nejsou.

2.5 Oblast Jak trávím svůj volný čas

Zhodnocení otázky č.5 "Jak trávím svůj volný čas"								
	Sběř VII.		Sběř VIII.		Sběř IX.		Sběř X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	5	4%	3	3%	3	3%	0	0%
2. vybírám z nabídky dané službou	9	8%	9	8%	6	6%	1	2%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	33	28%	27	23%	23	23%	6	13%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	52	44%	61	51%	53	52%	25	52%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	18	15%	19	16%	16	16%	16	33%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Oblast volného času je jednou z těch, kde mají uživatelé velkou možnost se rozhodovat samostatně – více než polovina o svém čase rozhoduje a služby pracovníků využívá pouze k realizaci volnočasových aktivit.

2.6 Oblast Kdy, kde a s kým budu o samotě

Zhodnocení otázky č.6 "Kdy, kde a s kým budu o samotě"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	11	9%	10	8%	7	7%	4	8%
2. vybírám z nabídky dané službou	6	5%	6	5%	3	3%	1	2%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	11	9%	10	8%	10	10%	2	4%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	68	58%	66	55%	54	53%	26	54%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	21	18%	27	23%	27	27%	15	31%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Co se týče možnosti rozhodování o vlastním soukromí, lze také pozorovat velký podíl odpovědí, které naznačují, že uživatelé si mohou sami určit, kdy, kde a s kým chtějí být o samotě. Někteří uživatelé odpovídají, že potřebu soukromí nemají a soukromí nevyhledávají. Ze strany personálu (jak pracovníků v sociálních službách, tak zdravotnických pracovníků) je potřeba samoty zpravidla uznávána a respektována. Organizace uvádějí, že pracovníci prošli školením o sexualitě, intimitě a partnerských vztazích lidí s postižením, kde je na téma soukromí kladen velký důraz.

2.7 Oblast Kdo a kdy vstupuje do mého obydlí

Zhodnocení otázky č.7 "Kdo a kdy vstupuje do mého obydlí"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	3	3%	3	3%	1	1%	0	0%
2. vybírám z nabídky dané službou	12	10%	11	9%	9	9%	4	8%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	29	25%	29	24%	24	24%	4	8%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	47	40%	49	41%	41	41%	24	50%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	26	22%	27	23%	26	26%	16	33%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Sledovat lze i velký počet uživatelů, kteří rozhodují o tom, kdo a kdy vstupuje do jejich obydlí. Nejpatrnější je to u osob, které mají jednolůžkový pokoj a vlastní klíče od tohoto pokoje a mají nad ním tedy plnou kontrolu. Zároveň i ze strany personálu (pracovníků v sociálních službách, zdravotnických pracovníků) lze

pozorovat větší tendenci k respektování prostoru uživatele – pracovníci jsou při vstupu do domu zvyklí zazvonit a počkat, až jim někdo otevře dveře, při vstupu do pokoje zaklepat. Klienti toto zpravidla také vyžadují a zvykli si na to, že nejsou povinni si pustit do svého soukromého kohokoli bez vyzvání.

2.8 Oblast Pomoc při péči o sebe

Zhodnocení otázky č.8 "Pomoc při péči o sebe"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhodují, rozhodují to jiní	6	5%	5	4%	5	5%	1	2%
2. vybírám z nabídky dané službou	8	7%	7	6%	7	7%	0	0%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	32	27%	35	29%	27	27%	15	31%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	38	32%	39	33%	34	34%	20	42%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	33	28%	33	28%	28	28%	12	25%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Možnost rozhodování při péči o sebe se během posledních sběrů příliš nezměnila. Klienti si často chodí k asistentům spíše pro radu např. ohledně oblečení nebo úpravy vlasů, případně využívají pomoc asistentů při úkonech, které jsou pro ně složité (stříhání nehtů). Také hojně využívají veřejných služeb k zajištění péče o sebe – kadeřnictví, manikúra, pedikúra.

2.9 Oblast Používání mých peněz v životě

Zhodnocení otázky č.9 "Používání mých peněz v každodenním životě"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhodují, rozhodují to jiní	5	4%	5	4%	3	3%	2	4%
2. vybírám z nabídky dané službou	23	20%	23	19%	18	18%	8	17%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	35	30%	36	30%	33	33%	12	25%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	39	33%	40	34%	34	34%	24	50%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	15	13%	15	13%	13	13%	2	4%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Oblast hospodaření s penězi je pro klienty jednou z nejnáročnějších, výrazné změny zde tedy nejsou pozorovatelné. Nadále je pro většinu klientů nejpříjemnější platba hotovostí, vlastní bankovní účet má jenom malá část a většina spravuje své peníze s podporou klíčového pracovníka a asistentů. Při práci s penězi klientům pomáhají v orientaci barevné grafy, peněžní sloupky a další systémy.

2.10 Oblast Moje plány do budoucna

Zhodnocení otázky č.10 "Moje plány do budoucna a jejich naplňování"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	10	9%	8	7%	6	6%	4	8%
2. vybírám z nabídky dané službou	12	10%	11	9%	10	10%	5	10%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	33	28%	34	29%	29	29%	8	17%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	36	31%	39	33%	35	35%	14	29%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	26	22%	27	23%	21	21%	17	35%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Klientů, kteří plánují svoji budoucnost, je poměrně velký počet. Většina klientů se ovšem vyjadřuje tak, že plánovat je nebaví a nemají k tomu důvod, často nechávají tuto aktivitu na sociálním pracovníkovi. Často také zmiňují spíše krátkodobé plány (např. Vánoce, dovolená) než životní plány zaměřené na vzdálenější budoucnost.

2.11 Oblast Moje právní vztahy

Zhodnocení otázky č.11 "Moje právní vztahy"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1. nerozhoduji, rozhodují to jiní	41	35%	38	32%	32	32%	8	17%
2. vybírám z nabídky dané službou	19	16%	20	17%	17	17%	9	19%
3. pracovníci se mne ptají, co chci	29	25%	31	26%	28	28%	15	31%
4. rozhoduji se sám, pracovníci mi pomáhají v realizaci	20	17%	22	18%	17	17%	12	25%
5. rozhoduji se sám a zajišťuji si to sám	8	7%	8	7%	7	7%	4	8%
Celkem	117	100%	119	100%	101	100%	48	100%

Právní vztahy jsou oblastí, kde došlo k minimálnímu posunu v průběhu sběrů. Stále velký počet klientů má nějaké omezení svéprávnosti a ačkoli se někteří snaží tento stav změnit, rozsudky ohledně navrácení svéprávnosti nejsou příliš časté. Velká část klientů má veřejného opatrovníka ze strany obce.

2.12 Oblast S jakými lidmi, mimo pracovníky zařízení, udržuji vztahy

Zhodnocení otázky č.12 "S jakými lidmi, mimo pracovníky zařízení, udržuji vztahy"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
rodina	78	67%	78	66%	70	69%	42	88%
spolupracovníci a spolubydlící z řad jiných uživatelů	71	61%	74	62%	66	65%	40	83%
přátelé a známí mimo zařízení, kde bydlím	48	41%	52	44%	46	46%	32	67%
placení pracovníci (v různých veřejných službách)	8	7%	9	8%	13	13%	21	44%
jiní	40	34%	41	34%	37	37%	25	52%

Jak lze z dat vysledovat, s rodinou udržuje vztah necelých 70 % uživatelů. Ostatní se s rodinou zpravidla nevidají již od dětství. Vzhledem k rostoucímu věku klientů je již často obtížný kontakt s rodiči, kteří už nežijí nebo jsou ve velmi vysokém věku a zhoršeném zdravotním stavu. Uživatelé často uvádějí, že jsou v kontaktu například s neteří nebo synovcem. Mezi přátele a známé mimo zařízení patří například známí z hospody, z obce či z volnočasových aktivit. Stoupá počet osob, kteří udržují kontakt s placenými pracovníky různých veřejných služeb – to jsou nejčastěji kadeřnice, lékaři, prodáváci. Do kategorie jiné uživatelé zařazovali například bývalé asistenty, se kterými stále udržují kontakt.

2.13 Oblast Kde trávím svůj volný čas

Zhodnocení otázky č.13 "Kde trávím svůj volný čas"								
	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
Celkové zhodnocení	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
v zařízení nebo v jeho areálu	77	66%	76	64%	64	63%	30	63%
mimo zařízení nebo mimo jeho areál aktivitami nabízenými službou, společně s dalšími uživateli	69	59%	69	58%	55	54%	28	58%
mimo zařízení nebo mimo jeho areál aktivitami nabízenými službou, sám nebo s tím, koho si vyberu	41	35%	42	35%	34	34%	26	54%
mimo zařízení aktivitami, které nenabízí služba	39	33%	41	34%	31	31%	25	52%

Stále nejčastějším místem pro trávení volného času zůstává zařízení a jeho areál. Zvyšuje se ovšem počet uživatelů, kteří tráví čas mimo areál zařízení sami nebo s tím, koho si vyberou – nejčastěji se jedná o procházky ve městě nebo v parku, případně volnočasové aktivity s dobrovolníky.

2.14 Oblast Zaměstnání

Zhodnocení otázky č.14 "Pracuji"	Sběr VII.		Sběr VIII.		Sběr IX.		Sběr X.	
	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
Celkové zhodnocení								
pro zařízení, které mi poskytuje bydlení – za práci neberu peníze	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
pro zařízení, které mi poskytuje bydlení – za práci беру peníze	6	5%	5	4%	4	4%	4	8%
pro někoho jiného než zařízení, které mi poskytuje bydlení – za práci neberu peníze	0	0%	0	0%	1	1%	0	0%
pro někoho jiného než zařízení, které mi poskytuje bydlení – za práci беру peníze	18	15%	19	16%	16	16%	13	27%
dostávám podporu od konkrétní služby, abych práci našel/našla	5	4%	6	5%	4	4%	4	8%
nepracuji	80	68%	77	65%	66	65%	27	56%

Mezi uživateli stále převládá vysoký počet osob, které nepracují a ani o práci nemají zájem. Zpravidla uvádějí, že jsou již příliš staří, nejsou práce schopní nebo že jim peníze z důchodu stačí na zajištění veškerých potřeb, a tudíž pracovat nepotřebují.

3 Shrnutí

Z dotazníkových šetření vyplynulo, že ve sledovaném období od července 2016 do prosince 2019 došlo u uživatelů vybraných sociálních služeb k posunu ve všech sledovaných oblastech.

Největší samostatnost měli uživatelé v oblasti volného času, pomoci v péči o vlastní osobu a zajištění soukromí (s kým a kde mohou být o samotě, kdo a kdy vstupuje do jejich obydlí), naopak nejmenší možnost rozhodovat měli v oblasti právních vztahů, místa bydliště a vlastní léčby. Nutno ovšem dodat, že v těchto případech se průměrné hodnocení pohybuje mezi odpověďmi „vybírám z nabídky, kterou mi umožňuje služba“ a „domlouvám se s pracovníky služby, kteří se mne ptají na to, co chci a potřebuji“. Zároveň oproti sběrům uskutečněným v předchozím projektu je patrný nárůst průměrných hodnot u všech položek hodnoticí škály.

Ze závěrečných zpráv hodnotitelů vychází, že transformace ústavního zařízení a přestěhování klientů do menšího bydlení komunitního typu jednoznačně zvyšuje životní spokojenost klientů. Je ovšem potřeba mít na paměti, že transformaci do velké míry uskutečňují pracovníci, a tedy že na kvalitu pracovníků jsou kladeny vysoké nároky jak po stránce vzdělání, tak zejména po stránce osobnostní. Pracovníci by měli být iniciativní a sami přicházet s nápady, jak klienty rozvíjet a podporovat je směrem k větší samostatnosti. Kromě kvalitních pracovníků v přímé péči je třeba zmínit také důležitost jejich dobrého metodického vedení. Organizace uvádějí, že se musely intenzivněji vzdělat v oblasti individuálního plánování a hojně využívané jsou také kurzy zaměřené na sexualitu, intimitu a partnerské vztahy lidí s postižením – tuto oblast služby berou na zřetel a učí se s ní vědomě pracovat. Překážkou v lepší individuální práci s klienty je fluktuace zaměstnanců, a tedy neustálé zaučování nových pracovníků.

Někteří hodnotitelé popisují, jak významnou roli má pro samostatnost klientů samotná změna prostředí a jak ovlivňuje klienty budova se svými dispozicemi – zejména možnost vlastního prostoru a soukromí, dále vzdálenost do kuchyně, koupelny či na WC. Tyto změny se promítají třeba do oblasti životosprávy a stravování (klient se nají kdy chce a dá si, na co má zrovna chuť) či péče o sebe sama. Zároveň hodnotitelé popisují, že klienti našli zálibu ve zvelebování společných prostor – rádi pracují na zahrádce, vymýšlejí výzdobu obývacího pokoje apod. – a rádi pak tráví v těchto společných prostorách čas. Společně s tím se také ukazuje, že složení domácnosti hraje velkou roli a v případě odchodu nějakého z klientů není jednoduché najít vhodnou náhradu, aby byla daná osoba kompatibilní se zbytkem domácnosti z hlediska věku, mobility, míry potřebné podpory i osobnostního nastavení. I z tohoto důvodu se hodnotitelé přiklánějí spíše k preferenci jednolůžkových pokojů.

V souvislosti s transformací lze také u klientů pozorovat pozitivní změnu v péči o vlastní vzhled. Klienti si zvykli chodit ke kadeřníkovi, na kosmetiku, cvičit, kupovat si hezké oblečení apod. Zároveň se změnilo i jejich chování (dodržování pravidel slušného chování), schopnosti a dovednosti. Klienti se daleko častěji pohybují ve městě mezi ostatními obyvateli, využívají běžně dostupné veřejné služby. Velká část klientů využívá služeb sociálně terapeutických dílen pro zlepšení pracovních dovedností, a služeb denních stacionářů.